

LANDAANWINNING EN BEDIJKING

Groningse waddenkust

Versie 27-6-2011

Onderstaand overzicht behoort tot het [project Waddenarchieven](#), dat wordt gefaciliteerd door de Waddenacademie (www.waddenacademie.knaw.nl).

Het overzicht is als volgt opgebouwd:

- Landelijke archieven
- Archieven in Friesland
- Archieven in Groningen

Heeft u vragen over het project of aanvullende informatie over archiefmateriaal betreffende het waddegebied, dan nodigen wij u uit om contact op te nemen met de Waddenacademie: tel. 058-2339032, e-mail: syds.wiersma@waddenacademie.knaw.nl

LANDELIJK		
NATIONAAL ARCHIEF		
Toegangsnr.	Archieven	Inhoud
2.08.71	Afdeling Domeinen van het Ministerie van Financiën over de periode 1869-1944	B Dossiers <ul style="list-style-type: none"> - 789: dossier 783, Nr.1B Stukken betreffende eigendom kusten Groningen en Friesland 1927, 1 omslag - 2839: dossier 3232, Aspirant-pachters van voormalige kweldergronden, antwoorden van 1944, 1 omslag

		<ul style="list-style-type: none"> - 2840: dossier 3232, Bestekken en voorwaarden voor diverse werken bij Uithuizen en Uithuizermeeden, 1942 – 1945, 1 omslag - 2843: dossier 3232, Emmapolder, kaarten, adreslijst. 1941 – 1943 - 2847: dossier 3232, Rapporten inzake ontwatering en indijking kweldergronden Uithuizen en Uithuizermeeden, 1941 – 1943, 1 omslag - 4679-4700: dossier 5296, Groninger Wadden (landaanwinningswerken verslagen), 1935-1946 - 7691-7707: dossier 8024, Directie Groningen, 1899 – 1937 - 9686: dossier 9420, Directie Groningen, 1926 - 1939
FRYSLÂN		
TRESOAR		
Toegangsnr.	Archieven	Inhoud
12-01	Provinciale en Gedeputeerde Staten van Friesland, 1919-1961	<p>4. Gedeputeerde Staten van Friesland, 1919-1961</p> <p>4.2. Stukken betreffende afzonderlijke onderwerpen</p> <p>4.2.4. Taakuitvoering</p> <p>4.2.4.08. Waterstaat (-1.79)</p> <p>4.2.4.08.4. Landaanwinning, droogmaking, indijking en inpoldering</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2571: Notulen van de vergadering met het Nederlands Economisch Instituut en de Rijksdienst landaanwinningswerken in Friesland en Groningen over het instellen van een onderzoek naar met name de economische kant van de landaanwinnig, 1958, mei 2, minuut, 1 stuk
49-02	Rijkswaterstaat in Friesland, Directie Friesland, 1952-1977	<p>2. Inventaris</p> <p>2.1. Archief van de directie Friesland (1938-) 1954-1977 (-1979)</p> <p>2.1.2. Stukken betreffende bijzondere onderwerpen</p> <p>2.1.2.1. Organisatie</p> <ul style="list-style-type: none"> - 215: Stukken betreffende de reorganisatie van de directie Landaanwinning te 's-Gravenhage en de organisatie van de landaanwinningswerken in Groningen en Friesland, 1958, 1 omslag
Nog niet geplaatst	Waddencomité Rijkswaterstaat van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat 1977 - 1993	<p>1 SECRETARIAAT</p> <p>B STUKKEN BETREFFENDE BIJZONDERE ONDERWERPEN</p> <ul style="list-style-type: none"> - 127: Stukken betreffende het voeren van ambtelijk overleg met Duitsland op 11

		en 12 september 1986 te Norden inzake dijken en voorland, 1986, 1 omslag
222	Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee (Waddenvereniging), 1965-2000	2.2. Stukken betreffende bijzondere onderwerpen 2.2.5. Beheer en bescherming van het Waddengebied 2.2.5.04. Waterstaat 2.2.5.04.2. Inpoldering en landaanwinning 2.2.5.04.2.2. In Nederland <ul style="list-style-type: none"> - 833: Stukken betreffende het onderzoeken van de mogelijkheden tot kunstmatige kwelderaanwas in het Groninger deel van de Waddenzee, 1994, 1 omslag
GRONINGEN		
GRONINGER ARCHIEVEN		
Toegangsnr.	Archieven	Inhoud
80	Rijkswaterstaat, Directie Landaanwinning, Dienst Landaanwinningswerken in Groningen (1926-1952 (1953))	2.1. Archief van de afdeling landaanwinning van de directie der registratie en domeinen te Leeuwarden 2.1.2. Landaanwinning in Friesland, nrs. 17-57 2.1.2.5. Lauwerszee, nrs. 43-50 <ul style="list-style-type: none"> - 45: Maandrapporten, jan. 1935, juli 1935-okt. 1935, 1937-1945, 1 pak. NB: De rapporten over 1935 betreffen ook de Groningse kust 2.1.3. Landaanwinning in Groningen, nrs. 58-121 2.1.3.1. Algemeen, nrs. 58-69 2.1.3.2. Organisatie, nrs. 70-76 2.1.3.3. Personeel, nrs. 77-85 <ul style="list-style-type: none"> - 82: Stukken betreffende de tewerkstelling van personeel van de Opbouwdienst bij de landaanwinningswerken op de Groninger wadden en de wadden onder Schiermonnikoog, 1940, 1 omslag 2.1.3.4. Taakuitvoering, nrs. 86-121 <ul style="list-style-type: none"> - 86: Rapporten van onderzoeken naar de wijze van uitvoering van de landaanwinningswerken, ca. 1930-1941, 1 omslag - 87: Koninklijk besluit van 17 juli 1935, waarbij wordt bepaald dat de aanbestedingen en leveringen ten dienste van de landaanwinningswerken buiten openbare aanbesteding mogen plaatsvinden, afschrift, 1935, 1 stuk

		<ul style="list-style-type: none"> - 88: Stukken betreffende de annulering van een aantal proefdelimitatiecontracten, 1935-1937, 1 omslag - 89: Stukken betreffende het overleg met de provincie Groningen over de landaanwinning in de Dollard, 1935-1941, 1 omslag - 90-96: Kwartaal- en jaarverslagen, 1935-1942, 5 banden en 2 stukken - 97-98: Delimitatiecontracten met afzonderlijke oevereigenaren, 1935-1943, 2 pakken - 99-109: Maandrapporten, 1935-1945, 5 omslagen en 6 banden. NB: Zie ook inventarisnummer 45 - 110: Werkplan van de Studiedienst, 1936, 1 deel - 111: Overeenkomst met het waterschap De Panserpolder betreffende de aanleg van een buitendijkse uitwateringsgeul, afschrift, 1936, 1 stuk - 112: Verslag betreffende de stormschade over het tweede halfjaar van 1936, 1937, 1 stuk - 113: Overzichtskarten van landaanwinningswerken aan de Groningse kust, 1937-1944, 1 omslag - 114: Nota van de Ontvanger der Registratie en Domeinen te Winsum over de handelwijze ten aanzien van oevereigenaren die een delimitatiecontract weigeren te tekenen, 1938, 1 stuk - 115: Werkplan voor 1939-1941, 1938, 1 deel - 116: Stukken betreffende de collectieve afsluiting van een delimitatiecontract met oevereigenaren in de Juliana-polder, 1939, 1 omslag - 117: Instructie voor de werkbazen bij de landaanwinningswerken, 1940, 1 stuk - 118: Overeenkomsten met particulieren betreffende het leveren van materieel en diensten ten behoeve van de landaanwinningswerken, 1940-1943, 1 omslag - 119: Rapport over de bedijking van de Eemspolder, 1941, 1 stuk - 120: Stukken betreffende de indijking van de kweldergronden onder Uithuizen en Uithuizermeeden, 1942-1943, 4 stukken - 121: Maandrapporten van de ontwerpafdeling van de dienst, 1946-apr. 1953, 1 omslag <p>2.2. Archief van de dienst landaanwinningswerken in Groningen 2.2.1. Algemeen, nrs. 122-146</p>
--	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> - 122-144: Agenda's op ingekomen en uitgaande stukken, 1941-1952, 7 delen en 16 katernen - 145: Stukken betreffende de betekenis van de landaanwinning voor de werkgelegenheid, 1949-1951, 1 omslag - 146: Verslag van de dienst over 1943-1948, 1950, 1 stuk <p>2.2.2. Organisatie, nrs. 147-156, o.a.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 150: Stukken betreffende de bijdrage aan de samenstelling van de werkplannen voor 1946, 1947, 1949-1952, alsmede de begrotingen voor 1946-1951, 1945-1952, 1 pak - 154: Organisationschema's van de diensten Landaanwinningswerken in Groningen en Friesland en het Technisch Bureau der Domeinen in Den Haag, 1949-1952, 1 omslag <p>2.2.3. Personeel, nrs. 157-166, o.a.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 161: Stukken betreffende de benoeming van de voogd van Rottum tot onbezoldigd rijksveldwachter, 1946, 3 stukken - 162: Stukken betreffende de tewerkstelling van gedetineerden bij de landaanwinning, 1946-1950, 1 omslag - 163: Stukken betreffende de tewerkstelling van arbeiders bij de landaanwinning via de Dienst Uitvoering Werken, 1949-1952, 1 omslag - 164: Stukken betreffende de arbeidsvoorwaarden voor het personeel van de dienst, 1950, 1 omslag - 165: Stukken betreffende de personeelsbehoefte voor de verschillende werkzaamheden in 1950, 1951, 3 stukken - 166: Stukken betreffende de opstelling van de functiebeschrijvingen voor kantoniers en werkbazen, 1953, 3 stukken <p>2.2.4. Taakuitvoering, nrs. 167-197</p> <ul style="list-style-type: none"> - 168-175: Maandrapporten van de Studiedienst, 1936-1952, 8 omslagen - 176: Stukken betreffende de landaanwinning bij de Westpolder, 1938, 1951, 5 stukken - 177: Stukken betreffende een overzicht van de geschiedenis en toekomst van de landaanwinning, 1938-1953, 1 omslag - 178-181: Jaarverslagen van de Studiedienst, 1939-1941, 1951, 2 delen en 3
--	--	---

		<p>stukken</p> <ul style="list-style-type: none"> - 182: Stukken betreffende het onderzoek naar de water- en slibhuishouding, 1941-1951, 1 pak - 183: Stukken betreffende het plantenonderzoek door de Studiedienst, 1942-1947, 1 omslag - -- Stukken betreffende de bijdrage aan de samenstelling van de werkplannen voor 1946, 1947, 1949-1952, alsmede de begrotingen voor 1946-1951, 1945-1952. NB: Zie inventarisnummer 150 - 184: Rapport over de landaanwinning bij de Julianapolder, 1948, 1 stuk - 185: Rapport over de toestand van Rottumeroog, 1949, 1 stuk - 186: Rapporten over de toestand van de Emmapolderdijk, 1949-1950, 3 stukken - 187: Stukken betreffende het onderhoud van de uitwateringsgeul van de Noordpolder, 1950, 4 stukken - 188: Stukken betreffende de vaststelling van de kwaliteit van het zeewater en de toestand van de afscheidingen van stro en rijshout op de Wadden, 1950, 2 stukken - 189: Handleiding voor de overdracht van grond in het algemeen, (ca. 1950), 1 stuk - 190: Rapporten over studiereizen naar Sleeswijk-Holstein en Jutland, 1950-1951, 4 stukken - 191: Stukken betreffende het onderzoek naar de bodemkundige gesteldheid van de in te polderen gronden in de Lauwerszee, 1950-1952, 5 stukken - 192: Verslagen van bijeenkomsten van de regionale studiediensten met de Centrale Studiedienst, 1950-1952, 1 pak - 193: Stukken betreffende de aanleg van een stuifdijk op Rottumerplaat, 1951-1952, 5 stukken - 194: Stukken betreffende het onrechtmatig verklaren door de arrondissementsrechtbank te Groningen van de onteigening in 1942 door de Staat van de kwelders en zeedijken in de gemeente Uithuizermeeden, 1951-1952, 3 stukken - 195: Stukken betreffende de bijdrage aan de Verslagen over de Openbare Werken van 1946-1950, 1951-1952, 5 stukken - 196: Overzichtskaat van de landaanwinningswerken op de OostelijkeWadden,
--	--	---

		<p>met geleidebrief, 1952, 2 stukken</p> <ul style="list-style-type: none"> - 197: Nota over de landaanwinning volgens de Sleeswijk-Holsteinmethode, 1952, 1 stuk <p>2.2.5. Documentatie, nr. 198</p> <ul style="list-style-type: none"> - 198: Krantenberichten over de landaanwinning in Friesland en Groningen, 1948-1953, 1 omslag
289	Hervormde gemeente Pietrburen en Wierhuizen, (1670) 1677-1982	<p>Inventaris</p> <p>Archief van college van kerkvoogden</p> <p>Stukken betreffende bijzondere onderwerpen</p> <p>Beheer van bezittingen</p> <p>Landerijen en opstallen</p> <p>het Wad, o.a.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 123: Akten van dading tussen de Staat der Nederlanden enerzijds en de hervormde gemeente als eigenaar en Tonnis Meijer als meier anderzijds inzake de eigendom van aanwassen van het wad, 1935, 1937-1939 en z.j., 5 katernen
311	Hervormde gemeente Uithuizen, 1595 - 1978	Diverse stukken over bezit van kwelders en aanwas bij Uithuizermeeden vanaf de 18 ^e eeuw
405	Groninger Maatschappij van Landbouw (1) (1837-1969 (1984))	<p>2.2.2.7. Archief van de commissie voor de landaanwinning</p> <ul style="list-style-type: none"> - 5.198: stukken betreffende landaanwinning, 1934-1937 - 5.349: idem, 1941-1948 - 5.574: idem, 1954-1956 en 1962
547	Familie Lewe, 1300 - 1949	<p>1. Stukken die met zekerheid of vrij grote waarschijnlijkheid tot de archieven van leden van de familie Lewe en aanverwante geslachten kunnen worden gebracht</p> <p>1.01. Familie Lewe</p> <p>1.01.4. Tak Lewe van Nijenstein</p> <p>1.01.4.10. Jean François Lewe van Nijenstein (1874 - 1950) en Charlotte Gerardina Servatius (1875 - 1948)</p> <p>1.01.4.10.1. Persoonlijk</p> <p>1.01.4.10.1.5. Boedels en nalatenschappen</p> <ul style="list-style-type: none"> - 388: Stukken betreffende de plannen tot indijking van de kweldergronden ten noorden van Uithuizen en Uithuizermeeden, de zogenaamde Emmapolder, 1925-1942, 1 pak. NB: Hierbij een aantal tekeningen en kaarten. - De Lewe van

		Nijensteins waren hierbij als oevereigenaren betrokken. Zie ook noot bij inv. nr. 386
552	Familie Van Swinderen en De Marees van Swinderen, 1370-1982	- 509: Akte van Overdracht i.v.m. verkoop van borg Rensema, met schuur, te Uithuizermeeden, ..., benevens 80 grazen buitendijks land ... grenzende ten noorden aan de wadden, ten oosten ....., 1695, 1 charter
613	G.E. Schuiringa, 1720 - 1957	4. Bibliotheek - 248: 'Excursiegids voor Groningen en Friesland van de Nederlandse Vereniging voor landaanwinning op 28, 29 en 30 juni '51', 1 katern
722	Termunterzijlvest, 1700 - 1899	Diverse stukken m.b.t. landaanwinning. Het Termunterzijlvest bestond aanvankelijk uit de kerspelen Noord- en Zuidbroek, Meeden, Westerlee, Eexta, Scheemda, Midwolda, Oostwold, Woldendorp en Groot en Klein Termunten. In de loop der tijd heeft het zich uitgebreid door inpoldering en het aansluiten van nieuwe gebieden, tot het zich nagenoeg uitstreckte over het hele Oldambt. Nadat de Dollard in de 14e eeuw door de zee werd overstroomd, heeft men door inpoldering stukje bij beetje land herveroverd. Aan de westkant van de Dollard vond de eerste landaanwinning plaats in het jaar 1597, toen de Scheemder en Eexter hamrikken werden ingepolderd
742	Provinciale waterstaat Groningen, (1850) 1865 - 1955	Diverse stukken bij de Dienst Wegen en Bruggen en Landaanwinning
1164	Provinciale Waterstaat van Groningen	2.14 Taakuitvoering 2.14.12 Landaanwinning
1776	Provinciaal Bestuur van Groningen (1824-) (1942-1976) (-1987)	1 Verzorgingstaken. belangenbehartiging 1.792 Overstroming. Landaanwinning. Droogmaking. Indijking. Inpoldering. Ontpoldering, nrs. 4555-4641 – diverse stukken over landaanwinningswerken in de Dollard, bedijken kweldergronden achter Uithuizen en Uithuizermeeden, afsluiting Lauwerszee, o.a.
1841	Plaatsingslijst van dossiers afkomstig uit het secretarie-archief van de gemeente Groningen over de periode 1916-1965, met de codes 07.-4.07.77	Dossierinventaris III: - 560: Plaatsing van werklozen bij de landaanwinningswerken op de Groninger Wadden
2198	Provinciale Planologische Dienst van Groningen, 1942-1990	Diverse stukken, o.a. - 501: Stukken betreffende landaanwinning, 1949 – 1951, 1 omslag
2210	Rijkswaterstaat in Groningen, Dienstkringen	Diverse stukken m.b.t. Landaanwinning en inpoldering, b.v.

		<p>2.1. Archief van de dienstkring Baflo (1951-) 1953-1980 (-1982)</p> <p>2.1.2. Taakuitvoering</p> <p>2.1.2.1. Algemeen</p> <ul style="list-style-type: none"> - 98: Stukken betreffende, door het Gerechtshof in Leeuwarden, in hoger beroep behandelde zaak m.b.t. de onteigening in 1942 door de Staat van de kwelders en zeedijken in de gemeente Uithuizermeeden, 1953-1954, 1 omslag
2521	Rijkswaterstaat Directie Groningen van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (1833) 1981-1993	<p>1 Archief van de directie Groningen 1981 – 1993</p> <p>2 Stukken betreffende bijzondere onderwerpen</p> <p>2.2 Taakuitvoering</p> <p>2.2.02 Landaanwinning en inpoldering</p> <ul style="list-style-type: none"> - 160: Beleidsbepaling inzake landaanwinningswerken in Groningen en Friesland, 1982, 1 omslag
GEMEENTE DE MARNE		
Toegangsnr.	Archieven	Inhoud
	Gemeentebestuur Kloosterburen 1811-1935 (Openbaar bestuur)	<ul style="list-style-type: none"> - 584: Stukken betreffende de aansluiting van Schiermonnikoog bij de provincie Groningen en landaanwinning in de Waddenzee, 1934
	Gemeentebestuur Eenrum 1811-1930 (Openbaar bestuur)	<p>Stukken betreffende afzonderlijke onderwerpen - Waterstaat</p> <ul style="list-style-type: none"> - 436: Stukken betreffende de indijking van kwelderland, 1853
GEMEENTE LOPPERSUM		
Toegangsnr.	Archieven	Inhoud
	Gemeentebestuur van Middelstum 1808-1940 (Openbaar bestuur)	<p>Geldmiddelen en belastingen</p> <ul style="list-style-type: none"> - 883: Stukken betreffende de indijking van kwelderlanden achter Uithuizen opgemaakt in verband met de heffing van grondbelasting, 1827
GEMEENTE WINSUM		
Toegangsnr.	Archieven	Inhoud
	Gemeentebestuur Baflo 1811-1934 (Openbaar bestuur)	<p>Ommelanderzeedijk</p> <ul style="list-style-type: none"> - ?: Stukken m.b.t. het indijken van twee gedeelten kwelders buiten de zeedijk langs de noordkust van Groningen

GEMEENTE EEMSMOND		
Toegangsnr.	Archieven	Inhoud
	Gemeentebestuur Warffum 1811-1948 (Openbaar bestuur)	Stukken betreffende het aanwinnen van land op de Wadden in het kader van de werkverschaffing
WATERSCHAP HUNZE EN AA'S		
Toegangsnr.	Archieven	Inhoud
	Waterschap Reiderwolderpolder 1862-1967	- 15: Stukken betreffende de bedijking van de Reiderwolderpolder en de oprichting van een waterschap, 1858-1859
	Waterschap Hoorn-Zuidkant 1882-1961	- 29: Stukken betreffende het aanleggen van een dijk hoger dan 0.75 meter + N.A.P. en de inpoldering van een gedeelte van de Hoornder mede, 1939, 1940, 1 omslag
WATERSCHAP NOORDERZIJLVEST		
Toegangsnr.	Archieven	Inhoud
	Waterschap Noorderzijlvest, 1587-1859	Stukken betreffende de zorg voor de waterstaat - 39: Onderhandse akte van overeenkomst tussen belanghebbende eigenerfden en meiers betreffende de indijking van de Heckumer uiterdijken of wijken 1639; en stukken betreffende de verdeling van het onderhoud van de nieuwe dijk, 1639-1646, 1639-1646

